

Jsoucno - více významů (slova)

Už Aristotelés řekl, že slovo „jsoucí“ a „jsoucno“ (resp. „jest“) se vypovídá v různých významech. Toho je třeba se držet a dobře na to pamatovat, aby se nám nestávalo, že při zachování slova (termínu) někdy přejdeme nejen k jinému významu, ale dokonce k jinému „rodu“ (známá METABASIS EIS ALLÓ GENOS). Především ovšem je třeba si uvědomit, že se bohužel stalo tradicí uvažovat také o tzv. jsoucnech, která bychom označili jako „ryzí předmětnosti“ (a to přinejmenším už od Eleatů); tady sluší jen vyslovit tezi, že žádná taková „jsoucna“ neexistují, přesněji, že nejsou skutečnými jsoucnými, nýbrž jen myšlenkovými modely, jimž ve skutečnosti nic samostatně existujícího neodpovídá. (Takové klasické „ryzí předměty“ byly objeveny či vynalezeny velmi brzo: geometrické obrazce už od samých počátků filosofie – Thalés, čísla snad o něco málo později – Pythagoras.) Že ani čísla, ani rovinné obrazce nikde ve Vesmíru nenajdeme, o tom snad nebude sporu; podobně nebude sporu ani o tom, že ke zkoumání skutečnosti jsou jak čísla, tak geometrické struktury velmi užitečné. Takže jde jen o přesné chápání toho, co vlastně znamená to „odpovídá“ či „neodpovídá“. Co vlastně říkáme, když spočítáme nějaké vybrané skutečnosti a řekneme, kolik jich „jest“? Např. když dětem, hrajícím si s kuličkami, je naprosto jasné, že z vybraného počtu osmi kuliček jsou tři v důlku, jedna velmi blízko důlku, a další čtyři velmi daleko od důlku: stačí naše nepochybně správné rozpoznání, že v důlku jsou dvě kuličky, abychom mohli prohlásit tuto dvojici za „jsoucí“ a tudíž za „jsoucno“? Jak vůbec souvisí existence (jsoucno) důlku se „skutečností“ (jsoucností) oné dvojice kuliček? Vždyť stačí, abychom přičetli i onu třetí, která je v těsné blízkosti, a už máme trojici ! A což všechny kuličky, které jsou „ve hře“? Vždyť děti mají v kapse nebo v pytlíčku mnoho dalších kuliček – proč je také nezapočítáváme? A tak dále, a tak dále. A samy kuličky: jsou to skutečná jsoucna – anebo jen slepeniny nějakých menších jsoucen (zrnek písku a hlíny, molekul, atomů atd.)? O čem vlastně platí, že to „vskutku jest“ resp. „vposledu jest“? A což teprve přejdeme-li od takových modelových zjednodušení k rozsáhlým procesům přírodním, zejména však ke „skutečnostem“ interpersonálních (společenských, sociálních) vztahů, k dějinným událostem, ke kulturním (např. uměleckým) výtvorům atd.? O čem všem můžeme legitimně mluvit jako o „jsoucím“ resp. o „jsoucnech“?

(Písek, 040118-2.)